

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาโดยตลอด และสามารถผลิตได้มากจนสามารถส่งเป็นสินค้าออก มาตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ ก็ระหว่างปี พ.ศ. 2187 - 2454 ไทยได้มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศจีนในลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงบรรณาการ ที่เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้า ทัศนกรรมจากจีน และสินค้าพื้นบ้านจากสยามโดยเฉพาะข้าว (Skinner อ้างใน สุรวิชัย ภรณ์วลัย 2532 : 21) จนกระทั่งปัจจุบันที่ไทยกำลังก้าวขึ้นไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ก็ยังมีแนวโน้มที่จะเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน แต่ผลผลิตทางการเกษตรไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำมากและมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ ดังตารางเปรียบเทียบในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

% ของมูลค่าการส่งออก

เปรียบเทียบภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม

ประเภท	1978	1985	1986	1987	1988
					ม.ค-ก.ค
สินค้าเกษตร	54.4	43.4	40.4	33.8	29.7
สินค้าอุตสาหกรรม	29.8	49.4	55.4	62.7	67.9

อุกฤษฏ์ ปีที่มานันท์ 2532 : 124

โดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าวเปลือกของไทยปี 1984 ที่ได้เพียง 1,979 ตัน/เฮกเตอร์ ซึ่งต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้วอย่างญี่ปุ่น 6,414 ตัน/เฮกเตอร์ อย่างสหรัฐอเมริกา 5,520 ตัน/เฮกเตอร์ และเป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าของประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่างเกาหลีใต้ 6,474 ตัน/เฮกเตอร์ มีหน้าซำยังต่ำกว่าของประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ อย่างบังกลาเทศ 2,048 ตัน/เฮกเตอร์ พม่า 3,098 ตัน/เฮกเตอร์ อินโดนีเซีย 3,886 ตัน/เฮกเตอร์ อินเดีย

2,126 ตัน/เฮกเตอร์ ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนโฉมหน้าของการเกษตร จากการผลิตค้าและใช้แรงงานมาก มาเป็นการเกษตรที่ให้ผลผลิตสูงด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย ทั้งนี้เพื่อให้พอที่จะสนองความต้องการของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบ

นอกจากนี้อัตราการเพิ่มขึ้นของแรงงานในประเทศไทยยังสูงถึง 2.8 % ต่อปีในช่วงทศวรรษ 1970 ซึ่งสูงกว่าของประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งมีเพียง 1.2 % เท่านั้น คาดว่าอัตรานี้จะสูงขึ้นเป็น 2 เท่าภายในระยะเวลาไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า เป็นผลมาจากประชากรในภาคชนบทของไทยได้เพิ่มจากปี 1961 ถึงปี 1982 รวบรวม 19 ล้านคน แต่มีเพียงประมาณ 4 ล้านคนที่อพยพไปตามเมืองใหญ่ ๆ ส่วนที่เหลืออีก 15 ล้านคน ต้องเข้าป่าบุกเบิกที่ดินทำกินใหม่ ทำให้พื้นที่ทำนาของประเทศไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วจาก 37.13 ล้านไร่ ในปี 1960 มาเป็น 73.56 ล้านไร่ ในปี 1980 แต่ทว่าป่าไม้ของไทยมีจำกัดและไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่จะใช้วิธีการทำมาหากินแบบการขยายตัว เช่นนี้มาแก้ปัญหาแรงกดดันจากประชากรหนาแน่น (สุวินัย ภรณวลัย 2532 : 80-81)

การบุกเบิกที่ทำกินเช่นนี้ เป็นการบุกเบิกพื้นที่ป่าสงวนประมาณ 33 ล้านไร่และบางส่วนของพื้นที่ป่าไม้ถาวร ประมาณ 30 ล้านไร่ และเนื่องจากการขาดกรรมสิทธิ์ที่ดิน เกษตรกรจึงมิได้ปรับปรุงบำรุงดิน ปล่อยให้เสื่อมโทรมและบุกเบิกทำลายป่าไม้ใหม่ต่อไปเพื่อเปลี่ยนที่ดินทำกิน ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อมาอีกมากมาย โดยเฉพาะต่อระบบนิเวศน์วิทยาและขาดความสมดุลของธรรมชาติ ทำให้สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (กรมพัฒนาที่ดิน 2531 : 2) เช่น ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ดินขาดอินทรีย์วัตถุ ดินเปรี้ยว และดินเค็ม เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ต้องจัดหาแนวทางการจัดการดินเค็ม โดยกรมพัฒนาที่ดินได้ใช้ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว (สมศรี อรุณินท์ 2531 : 114 - 116) ดังนี้

1. แผนระยะสั้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ดินเค็ม ซึ่งมีฐานะยากจนผลิตได้ไม่พอกินพอใช้ให้สามารถอยู่รอดและตั้งตัวได้

2. แผนระยะยาว เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ โดยการลดระดับความเค็มให้ปลูกพืชเศรษฐกิจได้โดยแบ่งออกเป็น 3 แนวทางหลักคือ

2.1. การป้องกันการแพร่กระจายดินเค็มไม่ให้ขยายพื้นที่ออกไปยังพื้นที่ไม่เค็ม ด้วยการ

2.1.1 ห้ามมาตรการควบคุมการทำเกลือสินเธาว์ ไม่ให้ปล่อยน้ำที่มีเกลือออกไปสู่ไร่นาเกษตรกร

2.1.2 การปลูกป่าเพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็ม โดยหาพันธุ์ไม้ที่มีรากลึกทนเค็มใช้น้ำมาก เพื่อลดระดับน้ำใต้ดินที่มีเกลือ

2.1.3 ห้ามมาตรการระบายเกลือออกโดยทางวิศวกรรม เช่น การทำคูเบนทิสทางการไหลของ

น้ำเกลือจากแหล่งเกลือไม่ไหวพรไปสู่วัฒนา

- 2.2 การลดระดับความเค็มของดินให้สามารถกลับนำมาใช้ประโยชน์ปลูกพืชเศรษฐกิจได้ เช่น
 - 2.2.1 การล้างดินเค็ม และการระบายน้ำเค็ม
 - 2.2.2 การใช้น้ำเค็มที่มีอยู่เพื่อการชลประทาน
 - 2.2.3 การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในการล้างดิน
 - 2.2.4 การลดระดับน้ำใต้ดินเค็ม
- 2.3 การใช้พื้นที่ดินเค็มให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยลงทุนต่ำ เช่น
 - 2.3.1 การปลูกพืชทนเค็มจัด
 - 2.3.2 การเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจทนเค็มอื่น ๆ นอกจากข้าว เช่น หน่อไม้ฝรั่ง
 - 2.3.3 การใช้สารปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิต
 - 2.3.4 การใช้วัสดุคลุมดิน
 - 2.3.5 การใช้ปุ๋ยพืชสด

สำหรับโครงการพัฒนาที่ดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เริ่มทำมาตั้งแต่ปี 2525 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในลักษณะของการพัฒนาดินเค็มน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะปลูกข้าวและมีฐานะยากจน เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถทำกินในพื้นที่ดินเค็มและช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

จากปัญหาดินเค็มที่เกิดขึ้น และการดำเนินงานที่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปี 2525 กรมพัฒนาที่ดิน (2531 : 20) ได้มีโครงการต่อเนื่องไปจนถึงปี 2534 โดยได้บรรจุแผนการพัฒนาดินเค็มไว้ในส่วนของแผนสนับสนุนการเกษตรซึ่งเป็นแผนงานหลักคือ

1. แผนงานถ่ายทอดวิทยาการเกษตร
2. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
3. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ
4. แผนงานบริการเพื่อการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม
5. แผนงานบริหารข้อมูลและข่าวสารการเกษตร
6. แผนงานสนับสนุนการพัฒนาสถาบันเกษตรกร

โดยมีขั้นตอนหรือวิธีดำเนินการดังนี้

1. กิจกรรมวิจัย
2. กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการพัฒนา แบ่งเป็น

2.1 การฝึกอบรมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น

2.1.1 อบรมหลักสูตรการพัฒนาดินเค็มแก่เกษตรกร ในเขตดินเค็ม ปีละ 500 ราย อบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4 กระทรวงหลัก ที่ดำเนินงานในพื้นที่ ปีละ 200 ราย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึง วิธีการเกิดและการแพร่กระจายดินเค็ม แนวทางในการป้องกันและแก้ไขดินเค็ม การเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็ม การปลูกไม้ยืนต้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของดินเค็ม และกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่

2.1.2 ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นปลิว โปสเตอร์ ภาพยนตร์ วัสดุ บทความ เอกสารแนะนำ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่เกษตรกรในพื้นที่ดินเค็มและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การใช้พื้นที่ดินเค็มให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย

2.2.1 ทำแปลงสาธิตการพัฒนาดินเค็ม

2.2.2 ผลิตพันธุ์พืชบำรุงดินเค็ม

2.2.3 ส่งเสริมการใช้พันธุ์ข้าวทนเค็ม

2.2.4 ส่งเสริมในไร่นาของเกษตรกรให้ปลูกและดูแลอย่างถูกวิธี

2.2.5 การใช้ประโยชน์อย่างเก็บน้ำที่กลายเป็นดินเค็ม

2.2.6 ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็ม

2.2.7 จัดทำหมู่บ้านสาธิตสมบูรณ์แบบในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการแพร่กระจายดินเค็ม

พื้นที่ดำเนินการเป็นพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 16 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ มุกดาหาร นครพนม ร้อยเอ็ด ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และสกลนคร แบ่งเป็น 2 ระยะดำเนินการคือ ระยะที่ 1 เป็นเวลา 5 ปี เริ่มปี 2525 - 2529 และ ระยะที่ 2 เป็นเวลา 5 ปี เริ่มปี 2530 - 2534

จากการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย 14 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ขอนแก่น ยโสธร สกลนคร กาฬสินธุ์ นครพนม หนองคาย ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ อุตรดิตถ์ ตามหมู่บ้านเป้าหมาย 355 หมู่บ้าน สามารถดำเนินงานได้ตาม เป้าหมาย ดังนี้

กิจกรรม	หน่วยวัด	แผนงาน	ผลงาน	ร้อยละ
1. วิจัยดินเค็ม	โครงการ	10.0	10.0	100.0
2. สำรวจคุณภาพอย่างเก็บน้ำในพื้นที่ดินเค็ม	แห่ง	40.0	40.0	100.0
3. อบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ราย	200.0	205.0	102.5
4. อบรมผู้นำเกษตรกร	ราย	500.0	500.0	100.0
5. แนะนำส่งเสริมในไร่นาเกษตรกร	ราย	3,000.0	3,000.0	100.0
6. สาธิตการพัฒนาดินเค็ม	ไร่	1,000.0	984.0	98.4
7. ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นเพื่อป้องกัน การแพร่กระจายดินเค็ม	ไร่	500.0	510.0	101.8
8. ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดินเค็ม	แห่ง/ไร่	6.0/230	6.0/230	100.0
9. จัดทำเอกสารคำแนะนำ	แผ่น	10,000.0	0	0
10. จัดทำภาพโปสเตอร์	แผ่น	5,000.0	0	0
11. จัดทำภาพสไลด์สารคดี	เรื่อง/ชุด	1/5.0	1/5.0	100.0
12. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชน	ครั้ง	6	6	100.0

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน 2531

จากการศึกษาความต่อเนื่องของโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2530 (อรรถ สมร่าง 2531 : 117 - 120) สรุปไว้ว่า

1. ยัตราการพัฒนาแสดงให้เห็นว่า จำนวนครัวเรือนที่ทำกิจกรรมโครงการมีอัตราการลดลง
2. กิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องได้ คือ การใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก แกลบ และการใช้พันธุ์ข้าวทนเค็ม
3. ในการจัดทำแปลงสาธิตการปรับปรุงดินเค็ม โดยรัฐจัดหาวัสดุเพื่อทำปุ๋ยปรับระดับดินและจัดหาพันธุ์ข้าวให้เกษตรกร จากการสำรวจไม่สามารถสังเกตและแยกให้เห็นความแตกต่างของของนาทั่วไป

จากสภาพ ของนาที่มีการทำกิจกรรมต่อเนื่องได้ชัดเจน สิ่งที่พอสังเกตได้คือ การรักษาพันธุ์ข้าวและการใช้พันธุ์ข้าวทนเค็ม แสดงว่ามีการนำความรู้ใหม่ ๆ จากโครงการไปปฏิบัติมากขึ้น

4. เกษตรกร 61.8 % ไม่สนใจทำกิจกรรมโครงการ (สาทิต)

5. วิธีการปรับปรุงดินเค็มที่เกษตรกรทำได้ เช่น การใส่ปุ๋ยคอก เป็นวิธีการที่เกษตรกรเคยทำอยู่แล้ว จึงไม่เป็นเรื่องที่น่าสนใจนัก

6. การใส่แกลบ ใส่ปุ๋ยหมัก ทำปุ๋ยพืชสด และการใช้พันธุ์ข้าวทนเค็ม เป็นวิธีการเทคโนโลยีใหม่สำหรับเกษตรกรบางพื้นที่ แต่วิธีการดังกล่าวต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายสูง เกษตรกรจึงไม่สนใจทำเป็นปริมาณมาก

ผลจากการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า

1. การตระหนักถึงปัญหาของเกษตรกรยังไม่สูงนัก

2. วิธีการแก้ไขปัญหายังมีค่าใช้จ่ายสูง ผลประโยชน์ไม่แน่นอนเกษตรกรจึงขาดแรงจูงใจที่จะทำด้วยตนเอง กิจกรรมที่สนใจและทำได้คือ การใช้พันธุ์ข้าวทนเค็ม และการใส่ปุ๋ยคอก

3. การให้ความรู้ การอบรมวิธีการใหม่ ๆ แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งการจัดการจัดหาพันธุ์พืชและไม้ยืนต้น การปลูกป่าแก่เกษตรกรและสามารถทำได้ในราคาถูกเป็นสิ่งจำเป็น

จากการสรุปและแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นว่า การพัฒนาพื้นที่ดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบางโครงการประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในโครงการที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการและจัดหาให้เกษตรกร แต่ในโครงการที่เกษตรกรต้องลงทุนเองนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยังมีแนวโน้มที่จะลดลงไปเรื่อย ๆ แม้จะได้มีการอบรมเกษตรกร จัดทำแปลงสาธิต และมีการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการ งานการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของงานอนุรักษ์ดินและน้ำที่ได้ผลิตโปสเตอร์ 20,000 แผ่น เอกสารเผยแพร่ใบปลิว 200,000 แผ่น (กรมพัฒนาที่ดิน 2531 : 86) เพื่อใช้ในโครงการรวมทั้งหมด

โครงการพัฒนาดินเค็มในปี 2532 นี้เป็นโครงการที่กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2531 โดยจะดำเนินการใน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีพื้นที่ที่เป็นดินเค็มและมีศักยภาพเป็นดินเค็มเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมด จำแนกได้ดังนี้

ลักษณะพื้นที่	เนื้อที่	
	ไร่	%
1. ดินเค็มมาก มีคราบเกลือมากกว่า 50 % ของพื้นที่	1,558	0.02
2. ดินเค็มปานกลาง มีคราบเกลือมากกว่า 10-50 % ของพื้นที่	111,168	1.14
3. บริเวณที่มีดินเค็มน้อย	281,226	2.89
4. บริเวณที่ราบต่ำที่มีศักยภาพเป็นดินเค็ม	1,009,723	10.36
5. บริเวณที่สูงที่มีชั้นดินเกลืออยู่ชั้นล่าง	2,071,913	21.26
6. หน่วยสัมพันธ์ของบริเวณที่สูงที่มีชั้นดินเกลืออยู่ชั้นล่าง/บริเวณที่ราบต่ำที่มีศักยภาพเป็นดินเค็ม	413,740	4.25
7. บริเวณที่ดินไม่เค็ม	4,620,894	47.43
8. พื้นที่ภูเขา	1,094,398	11.23
9. พื้นที่น้ำ	138,748	1.42
รวม	9,743,368	100.00

ที่มา : แผนที่มีการกระจายดินเค็มจังหวัดอุตรธานี 2526 (กรมพัฒนาที่ดิน)

จากสภาพพื้นที่ดังกล่าวจำเป็นที่พื้นที่เหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ สามารถทำการเพาะปลูกและเพิ่มผลผลิตได้ และเป็นการป้องกันการแพร่กระจายของดินเค็มที่อาจจะเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต การดำเนินงานในขั้นต้น เป็นการเร่งปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ที่มีความเค็มน้อยและเค็มปานกลางให้สามารถทำการเพาะปลูกอย่างได้ผล รู้จักเลือกใช้พืชที่ให้ผลผลิตสูงและรู้จักวิธีการบำรุงดินที่ถูกต้องเพื่อไม่ให้ดินเพิ่มความเค็ม

สื่อที่ใช้ในโครงการนี้ เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดทำโดยสวนกลางเพื่อแจกจ่ายไปตามจังหวัดต่าง ๆ ประกอบด้วย ไปสเตอร์ แผ่นพับ เอกสารแนะนำ เพื่อใช้ในการอบรมเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ และแจกให้กับเกษตรกร ด้วยการคำนึงถึงวิธีการที่จะเข้าถึงเกษตรกรอย่างทั่วถึง กรมพัฒนาที่ดินจึงได้มีการผลิตสื่อเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และได้นำไปใช้ในโครงการ พัฒนาในระยะที่ 1 จากการสรุปและวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานตามแผน ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมายที่มีผลทำให้การดำเนินงาน

งานที่ผ่านมาไม่มีประสิทธิภาพ การใช้สื่อที่เหมาะสมทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหา ภาพ และวิธีการเสนอเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความรู้ ตระหนักถึงความจำเป็น และเพื่อให้มีการปฏิบัติตาม ทำให้ผู้ทำการวิจัยสนใจถึงประสิทธิภาพของสื่อที่ผลิต และประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อเฉพาะกิจในโครงการพัฒนาคนเค็มจังหวัดอุตรดิตถ์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ และเอกสารแนะนำ ที่ใช้ในโครงการพัฒนาคนเค็ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อทราบถึงประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์และเอกสารแนะนำ ที่ใช้ในโครงการพัฒนาคนเค็ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานในการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์
 - ด้านความสนใจ
 - 1.1 เกษตรกรสนใจโปสเตอร์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาคนเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - 1.2 เกษตรกรสนใจในเอกสารแนะนำที่ใช้ในโครงการพัฒนาคนเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เหนือ

ด้านทัศนคติ

- 1.3 เกษตรกรชอบรูปแบบของโปสเตอร์
- 1.4 เกษตรกรชอบรูปแบบของเอกสารแนะนำ
- 1.5 เกษตรกรเห็นด้วยกับข่าวสารที่เสนอในโปสเตอร์
- 1.6 เกษตรกรเห็นด้วยข่าวสารที่เสนอในเอกสารแนะนำ
- ด้านความรู้ความเข้าใจ
- 1.7 เกษตรกรเข้าใจเนื้อหาที่เสนอในโปสเตอร์ได้ถูกต้อง
- 1.8. เกษตรกรเข้าใจเนื้อหาที่เสนอในเอกสารแนะนำได้ถูกต้อง

2. ประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์

- 2.1 เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ดินเพิ่มขึ้น
- 2.2 เกษตรกรเชื่อและมีแนวโน้มที่จะเอาเทคโนโลยีที่เสนอแนะให้ไปใช้

นิยามศัพท์

1. ประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ หมายถึง ความสนใจ ทักษะคิดและความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการอ่านโปสเตอร์ในเวลา 1 นาที
2. ประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทเอกสารแนะนำ หมายถึง ความสนใจ ทักษะคิดและความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการอ่านเอกสารแนะนำในเวลา 1 ชั่วโมง
3. ประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและทักษะคิดของเกษตรกรที่เปลี่ยนไปหลังจากได้รับแจกสื่อไปแล้วเป็นเวลา 3 สัปดาห์
4. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อเฉพาะกิจที่ใช้ในโครงการพัฒนาคนเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เผยแพร่โดยกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ โปสเตอร์และเอกสารแนะนำ
5. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การย่นคิด การเกิดความคิดรวบยอดและการจำได้ที่เกิดจากการดูหรืออ่านโปสเตอร์และเอกสารแนะนำในเวลาที่กำหนดให้
6. ความสนใจ หมายถึง แนวโน้มของเกษตรกรที่จะยอมรับโปสเตอร์และเอกสารแนะนำที่ใช้ในโครงการพัฒนาคนเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
9. ทักษะคิด หมายถึง ความชอบหรือไม่ชอบ ความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยและความเชื่อของเกษตรกรที่มีต่อโปสเตอร์และเอกสารแนะนำ ในส่วนที่เป็นภาพ รูปเล่ม สีที่ใช้พิมพ์ ขนาดตัวหนังสือ ความยากง่ายของภาษาที่ใช้และเนื้อหา
10. โปสเตอร์ หมายถึง สิ่งพิมพ์หน้าเดียว มีขนาดใหญ่ ปกติจะมีภาพประกอบ ใช้คิดในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง หรือเชิญชวนให้ปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
11. เอกสารแนะนำ หมายถึง สิ่งพิมพ์เย็บเล่ม ปกอ่อน แต่ละเล่มจะมีเรื่องเดียว เนื้อเรื่องเขียนอย่างสรุป เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป มีภาพ ตาราง แผนที่ แผนภูมิประกอบ ใช้ลดปฏิบัติการพิมพ์ที่ดี ง่ายใจผู้อ่าน เนื้อเรื่องมีความสอดคล้อง และจัดลำดับที่เหมาะสม

ข้อตกลงเบื้องต้น

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกรายเป็นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบว่า จะใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในโครงการพัฒนาที่ดินอย่างไรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างไร
2. เป็นประโยชน์ในการวางแผนการผลิตและใช้สื่อให้มีคุณภาพ
3. ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อสื่อสิ่งพิมพ์